

ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ¹

Πανοσιολογιώτατε Ἄγιε Πρωτοσύγγελε, Ἄγιοι Πατέρες, Ἀγαπητοί ἐν Χριστῷ ἀδελφοί.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι Μία καί τό κήρυγμά της εἶναι ἐνιαῖο. Ὅτι σᾶς διδάσκει ὁ Ἐπίσκοπος Σας, τά ἴδια, ἴσως μέ διαφορετικά λόγια, θά ἀκούσετε καί ἀπό τήν ταπεινότητά μου. Ἴσως μέ ρωτήσετε τότε, «γιατί τόσος κόπος νά ἔρθετε στήν Κρήτη, ἀφοῦ θά εἰπῆτε τά ἴδια πράγματα;» Νομίζω, ἡ ὠφέλεια πού θά προκύψη ἀπό τήν διαπίστωση τοῦ ἐνιαίου λόγου τοῦ κηρύγματος θά εἶναι ὅτι, ἡ Πίστις μας καί οἱ ἐμπειρίες μας στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κοινές. Ἄλλη ὠφέλεια θά εἶναι, ὅτι ἔτσι ἐνισχύεται ὁ σύνδεσμος τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας μέ τόν Ἀγιορείτικο Μοναχισμό. Αὐτοί θεωρῶ πῶς εἶναι οἱ λόγοι, πού προκαλοῦν τό ἐνδιαφέρον τῆς κάθε Τοπικῆς Ἐκκλησίας καί τῶν μελῶν της, νά προσκαλοῦν ἀδελφούς πού ἀσκοῦνται σέ ἄλλους Τόπους. Αὐτοί εἶναι οἱ λόγοι γιά τούς ὁποίους καί ὁ Σεβαστός Γέροντάς μου ἀπεδέχθη τήν πρόσκλησί σας καί μέ ἀπέστειλε στό φιλόξενο νησί καί στήν ζῶσα Ἐκκλησία Σας, γιά νά γίνη αὐτή ἡ ὁμιλία, μέ θέμα «ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ».

Γιά ὅλα καί ἐπάνω ἀπό ὅλα εὐχαριστοῦμε τόν Σεβασμιώτατο Ποιμενάρχη Σας, πού μέ τήν εὐχή καί εὐλογία του γίνεται ἡ Σύναξις αὐτή. Μόνο μέ τήν εὐλογία του μποροῦμε νά βεβαιωθοῦμε ὅτι εἴμεθα στό Θέλημα τοῦ Θεοῦ.

---

¹ ΟΜΙΛΙΑ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΑΤΟΥ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΙΣ 30-11-2014 ΣΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΡΗΤΗΣ, ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟ «ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ» ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ.

Ἐπίσης εὐχαριστοῦμε τόν Πρόεδρο καί τά μέλη τοῦ Συλλόγου «Φίλοι τοῦ Ἁγίου Ὁρους» Ἡρακλείου Κρήτης γιά τήν ἀγάπη τους πρός τό Περιβόλι τῆς Παναγίας. Ἰδιαιτέρως χαιρόμεθα γιά τόν ζῆλο σας πρός τήν Ἐκκλησία μας καί τήν ὑπακοή σας πρός τόν οἰκεῖο Ἐπίσκοπο. Μέ τό ταπεινό ἔργο σας γίνεσθε συνεργοί καί συνεργάτες τοῦ Σεβασμιωτάτου στό Ποιμαντικό ἔργο του. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι εὐρισκόμενοι σέ διαρκῆ καί ἄρρηκτη ἐνότητα μαζί του, τό ἔργο σας θά εὐοδοῦται καί ὁ μισθός σας θά εἶναι πολὺς ἐν τῷ Οὐρανῷ.

Ἄς ἔλθουμε τώρα στό θέμα μας.

Ἀπό τό 2009 ἡ πατρίδα μας εἰσῆλθε στή δίνη τῆς Οἰκονομικῆς Κρίσεως. Πολλοί ἔχουν γράψει καί ὁμιλήσει γι' αὐτό τό θέμα. Σταχυολογῶ μερικές ἀπόψεις, οἱ ὁποῖες ἔχουν δόσι ἀληθείας. Ἀπέδωσαν λοιπόν τό φαινόμενο τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως στούς πολιτικούς ἄρχοντες καί τίς κατά καιρούς Κυβερνήσεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, διότι δέν διεχειρίσθησαν μέ σύνεσι καί χρηστότητα τόν ἐθνικό πλοῦτο, ἀλλά ἀντίθετα ἐπέτρεψαν τήν διασπάθησί του.

Ἄλλοι εἶπαν ὅτι ὀφείλεται στόν πόθο κάποιων ἀρχόντων νά εὐρίσκονται πάντοτε στήν ἐξουσία, ικανοποιώντας τίς ὑλικές ἐπιθυμίες τοῦ λαοῦ. Καί γιά νά τό ἐπιτύχουν δέν ἐδίστασαν νά προχωρήσουν σέ ὑπερβολικό δανεισμό τῆς Χώρας, πέραν τῶν παραγωγικῶν δυνατοτήτων της. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ ἀδυναμία ἀνταποκρίσεως στίς δανειακές ὑποχρεώσεις καί τό ξέσπασμα τῆς Κρίσεως.

Ἄλλοι ἐτόνισαν τίς ὑπέρμετρες προσλήψεις στόν Δημόσιο Τομέα, οἱ ὁποῖες ἀφάνισαν κάθε ἱκμάδα γιά οἰκονομική ἀνάπτυξι.

Ἄλλοι ἀποδίδουν τήν οἰκονομική κρίσι στήν κρίσι τῶν ἠθῶν, ὅπου ἄρχοντες καί λαός ἐπεδόθησαν στήν ὑπεξαίρεσι τοῦ Κρατικοῦ κορβανᾶ γιά ἴδιο ὄφελος. Μερικοί τό ἀποδίδουν σέ ἐσκεμμένη ἐπιδρομή τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου, προκειμένου νά στερήσουν τήν ἐλευθερία τῶν λαῶν καί νά καταδυναστεύσουν τά ἔθνη, γιά νά ἐπιβάλουν στή συνέχεια μέ εὐκολία τήν παγκοσμιοποίησι.

Άνεφερα κάποιους λόγους πού οδήγησαν στην Οικονομική Κρίσι. Σίγουρα θά υπάρχουν καί ἄλλοι, τούς ὁποίους ἀγνοῶ. Ἄς ἀναφέρουμε τώρα καί τά ἀποτελέσματα τῆς Κρίσεως, τά ὁποῖα βιώνουμε ὅλοι μας: α) Ἡ Ἑλλάδα κυβερνᾶται ἀπό τούς δανειστές της. β) Τά μέτρα πού λαμβάνονται γιά τήν ἀντιμετώπισι τοῦ Δημοσίου χρέους εἶναι ὅλο καί περισσότερο ἐπώδυνα, ἀνελέητα καί ἄδικα. γ) Κάθε φορά εὐαγγελίζονται, ὅτι εἶναι τά τελευταῖα, ἀλλά ἀπό ὅτι φαίνεται τελειωμό δέν ἔχουν. δ) Ἐπικρατεῖ ἀνέχεια, φόβος, πανικός, ἀπόγνωσι, καί μερικοί ἄνθρωποι πού δέν ἔχουν ἰσχυρή Πίστι ὁδηγοῦνται σέ ἀπονεννοημένες πράξεις (αὐτοκτονίες). ε) Τό Κράτος μέ τίς πολιτικές του κατέστη ὁ μεγαλύτερος ἐχθρός τοῦ λαοῦ. στ) Ὁ Δημόσιος πλούτος εἶναι ὑποθηκευμένος. ζ) Ἐρημώνει ἡ χώρα ἀπό φερέλπιδες νέους ἐπιστήμονες καί η) Εἴμεθα ἀντικείμενο ἐμπαιγμοῦ καί χλευασμοῦ σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο.

Τέλος ἡ ἀντιμετώπισι τοῦ προβλήματος ἀπό τά πολιτικά κόμματα δέν ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη, διότι ὑπάρχει ἀστάθεια καί ἀσάφεια στά λεγόμενα τους. Αὐτό ἀποδεικνύεται ἀπό τίς κατά καιρούς δηλώσεις τῶν ἀρχόντων μας γιά ἔξοδο ἀπό τήν Κρίσι, κάτι πού ὅμως δέν φαίνεται μέχρι στιγμῆς. Ἀντίθετα μάλιστα ὁ Ἕλληνας αἰσθάνεται ὅλο καί περισσότερο νά τόν σφίγγη ἡ θηλειά, πού τοῦ ἔχουν περάσει στό λαιμό του, σέ σημεῖο πού νά ἀκούγεται πλέον ὁ ρόγχος του. Δυστυχῶς οἱ ἐπιλογές τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ἀπό τήν ἐποχή τῆς Βαυαροκρατίας καί ἐντεῦθεν, ἐκεῖ οδήγησαν τά πράγματα, στό ἀδιέξοδο.

Κατά τήν ταπεινή μας ἄποψι τά αἷτια τῆς σημερινῆς κρίσεως εἶναι βαθύτερα. Ἄν περισκοπήσουμε τήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, θά ἀναρωτηθοῦμε. Τί κληρονομήσαμε ἀπό τόν Ἀδάμ; Θά ἀπαντήσουμε, τόν θάνατο. Τί σημαίνει ἡ πίστις στόν Ἀδάμ-ἄνθρωπο; Τί ἄλλο παρά πολιτισμός φθορᾶς καί θανάτου. Αὐτός ὁ νοσώδης πολιτισμός ἔχει ὄνομα καί λέγεται Ἀνθρωποκεντρικός Οὐμανισμός. Δυστυχῶς ἡ νόσος τοῦ οὐμανισμοῦ, πού εἰσήχθη στήν Ἑλλάδα ἀπό τήν Εὐρώπη, στίς ἡμέρες μας εὐρίσκεται σέ ἔξαρσι. Αὐτήν πρέπει νά θεωρήσουμε ὡς αἷτια

τῶν δεινῶν μας καί γιά αὐτήν θά ἤθελα νά ὀμιλήσω ἐκτενέστερα. Ὅλα τά ὑπόλοιπα -ὄσα προανέφερα- εἶναι ἀπόρροια αὐτῆς τῆς νόσου, ἀπὸ τὴν ὁποία εἶθε νά μᾶς ἀπαλλάξη ὁ Θεός, ἀρκεῖ νά ἐπανεύρουμε τὴν Πίστι μας στό Θεάνθρωπο Χριστό καί νά ζοῦμε μέ διαρκῆ μετάνοια.

Γένεσις τοῦ Οὐμανισμοῦ

Ἡ γένεσις τοῦ οὐμανισμοῦ ἔγινε στὸν ἱερώτερο τόπο, στὸν Παράδεισο. Πῶς ἔγινε; Ὁ μὲν Θεός εἶπε στὸν ἄνθρωπο «ἀπὸ παντός ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγεῖ, ἀπὸ δέ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλόν καί πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»². Ὁ δέ διάβολος ἀντεῖπε τά ἐντελῶς ἀντίθετα «οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· ἤδει γάρ ὁ Θεός, ὅτι ἢ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί καί ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλόν καί πονηρόν»³. Δυστυχῶς οἱ προπάτορές μας ἐπίστευσαν στὸν διάβολο καί ἀκολούθησε ἡ πτῶσις, διότι εἶναι ἀδιανόητο τό δημιούργημα νά ἀλλάξη τὴν τάξι του καί νά γίνη ἴσος μέ τὸν Θεό, καί ἔτσι στὸν ἴδιο Ἅγιο Τόπο νά ὑπάρχουν δύο Θρόνοι, δύο θεοί μέ διαφορετικὲς φύσεις.

Ἡ πρόθεσις λοιπὸν τοῦ ἀνθρώπου νά παραγκωνίσῃ τὸν Θεό καί στή θέσι του νά βάλῃ τὸν ἑαυτό του καί νά ζῆ μέ κέντρο τὸν ἑαυτό του λέγεται ἀνθρωποκεντρικὴ ζωὴ δηλ. οὐμανισμός. Ὅταν ὁμῶς ὁ ἄνθρωπος βάλῃ τὸν Θεάνθρωπο Λόγο κέντρο τῆς ζωῆς του, τότε ἔχουμε Θεανθρωποκεντρικὴ ζωὴ δηλ. Ὁρθοδοξία. Γενικά θά μπορούσαμε νά εἰποῦμε ὅτι: «Ὁ οὐμανιστὴς ἄνθρωπος πιστεύει ὅτι μόνος του καί χωρὶς τῆ χάρι καί κοινωνία μέ τὸν Θεό ἡμπορεῖ νά ὀλοκληρωθῆ καί οἰκοδομήσῃ τὸν πολιτισμὸ καί τὴν ἱστορία»⁴.

---

² Γέν. κεφ. Β' στιχ. 16-17

³ Γέν. κεφ. Γ' στιχ. 5

⁴ Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη: «Ὁρθοδοξία καί Οὐμανισμός, Ὁρθοδοξία καί Παπισμός» Δ. Ἔκδοσις, Ἅγ. Ὅρος, 1998. Εἰσαγωγή.

Ἔτσι μέ τήν πτώσι του ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἔγινε μαθητής τοῦ διαβόλου, ἀπέκτησε καί ὅλες τίς κακίες του. Ἀκολουθεῖ στό σύνολό της ἡ ἀνθρωπότης, μέ μόνη ἐξαίρεσι τούς ἀπ' αἰῶνος δικαίους.

Πλήρη ἀναίρεσι τοῦ οὐμανισμοῦ ἔχουμε στό πρόσωπο τοῦ Θεοανθρώπου Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μέ τήν Σάρκωσί Του καί τήν ἐπί γῆς Ζωή Του ἐθέωσε τήν ἀνθρώπινη φύσι στήν Ὑπόστασί Του, μέ τήν Σταύρωσί Του ἐνέκρωσε τό κράτος τοῦ διαβόλου, μέ τήν Ἀνάστασί Του ἀπεκατέστησε τόν πεπτωκότα ἄνθρωπο καί μέ τήν Ἀνάληψι Του τόν ἐδικαίωσε. Ἔτσι κατέστη ὁ νέος Ἀδάμ, δηλ. ὁ Χριστός, ὁ νέος γενάρχης τῆς ἀνθρωπότητος, τό ἐπίκεντρο ὅλης τῆς κτίσεως, ἀρραγές καί ἀσάλευτο θεμέλιο τῆς Ἐκκλησίας Του. Κάθε ἄνθρωπος πού θά πιστεύσῃ στό Χριστό, θά τηρῇ τίς ἐντολές του καί θά προσεύχεται νοερά, ἀνυψώνεται στήν αἰώνιο ζωή, γίνεται Θεός κατά Χάριν.

Ἱστορική ἐξέλιξι τοῦ οὐμανισμοῦ μετά τήν Σάρκωσι τοῦ Χριστοῦ.

Τούς τρεῖς πρώτους αἰῶνες οἱ Χριστιανοί, μιμούμενοι τόν Χριστό ἐπολεμήθησαν, ἐδιώχθησαν, καί ἀπό ἀγάπη πρὸς τόν πλησίον ἐμαρτύρησαν, γιά νά γνωρίσουν « οἱ καθήμενοι ἐν σκότει καί σκιᾷ θανάτου λαοί »⁵ τήν Ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ καί νά ξεφύγουν ἀπό τήν πλάνη τοῦ οὐμανισμοῦ, πού ἐγέννησε τήν εἰδωλολατρία. Στήν συνέχεια ὁ οὐμανισμός, μετά τήν ἦττα του ἀπό τούς Μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἄλλαξε δορά καί τήν ἐπολέμησε μέ τίς αἱρέσεις. Οἱ Θεοφόροι ὁμως Πατέρες συνέτριψαν τήν κεφαλή του, γιά νά ἐμφανισθῇ τόν 14^ο αἰῶνα στήν τωρινή ἐξελιγμένη του μορφή, ὡς Εὐρωπαϊκός οὐμανισμός. Ἐδῶ θά ἐπιμείνουμε λίγο περισσότερο, γιά νά ἰδοῦμε τήν ἀνάπτυξι, τήν ἐξέλιξι καί τίς ἐπιπτώσεις του τόσο στήν Εὐρώπη, ὅσο καί στόν Ἑλλαδικό χῶρο.

Στήν Εὐρωπαϊκή Δύσι ἡ Ἐκκλησία ἀνέδειξε τόν Πάπα κεφαλή της. Ἔτσι ἀπό Θεοανθρωποκεντρική ἔγινε ἀνθρωποκεντρική. Μία τέτοια ἀλλοίωσι ἐπόμενο ἦταν νά στρεβλώσῃ τήν ὀρθή Πίστι καί τήν ζωσα

---

⁵ Ψαλμ. 106 στιχ. 9

Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας. Κατά συνέπειαν ἡ Δυτική Ἐκκλησία μετέπεσε στὸν Παπισμὸ καὶ στήν συνέχεια ἐγέννησε τὸν θρησκευτικὸ οὐμανισμό. Ἡ θεολογία τῆς ἀπὸ βιωματικὴ ἔγινε σχολαστικὴ, καὶ ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῶν πιστῶν τῆς ἔλαβε χαρακτῆρα δικανικόν. Ἔτσι ὁ Παπισμὸς ξαναἔκλεισε τοὺς Οὐρανούς καὶ σὰν σύστημα κοσμικὸ δὲν εἶχε ἀναστολὴς νὰ ἐπιβάλλῃ τίς ἀρχές του διὰ τοῦ ξίφους. Δικαίως ὁ Ἅγιος Ἰουστῖνος ὁ Πόποβιτς θὰ εἰπῆ, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἐγνώρισε τρεῖς πτώσεις: « τοῦ Ἀδάμ, τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Πάπα»⁶.

Σχεδὸν παράλληλα μὲ τὴν Δύσι στήν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολὴ ἐνεφανίσθη μία κίνησις ἀπὸ φιλοσοφικο-θεολογικοὺς κύκλους (Ψελλός, Βαρλαάμ, Ἀκίνδυνος, Γρηγορᾶς, Κυδώνης, Πλήθων, Χρυσολωρᾶς, Βησσαρίων κ.λ.π.), ἡ ὁποία ὑποστήριζε ὅτι «χωρὶς τὴν ἐξωτερικὴ σοφία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαλλαγῇ κανεὶς τῆς ἀγνοίας καὶ τῶν ψευδῶν δοξασιῶν, ἀκόμη καὶ ἂν φθάσῃ στήν κορυφὴ τῆς ἀπαθείας, οὔτε νὰ ἐγγίση τελειότητα καὶ ἀγιότητα, ἐὰν δὲν συγκεντρώσῃ ἀπὸ παντοῦ τίς γνώσεις, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ παιδεία»⁷. Ἀκόμη ἔλεγαν ὅτι «κακῶς πράττομεν πού σπεύδομεν νὰ περικλείσωμεν μέσα στό σῶμα τὸν νοῦν μας (μὲ τὴν προσευχὴν), διότι πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸν ἐξωθοῦμε ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμα»⁸. Καὶ τέλος ὑποστήριζαν ὅτι τὸ ἄκτιστο φῶς τῆς Θεότητος εἶναι κτιστό καὶ ὑποδεέστερο ἀπὸ τὸν φωτισμὸ πού ἀποκτᾶται μὲ τὴν γνῶσι τῆς ἔξω σοφίας.

Σὲ αὐτὸν τὸν ἀρχόμενον Βυζαντινὸ οὐμανισμό ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀντιπαρέθεσε τὴν ἐμπειρικὴ Θεοφώτιστη Θεολογία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθοῦμε σὲ αὐτὴν μὲ δύο λόγια, διότι αὐτὴ διασφαλίζει τὴν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ὀρθὴ ἐν Χριστῶ ζωὴ μας καὶ εἶναι τὸ ἀνάχωμα σὲ κάθε μορφῆς οὐμανισμό.

Κομβικὸ σημεῖο τόσο γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὅσο καὶ γιὰ τὸν οὐμανισμό εἶναι τὸ θέμα τῆς γνωσιολογίας. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τονίζει ὅτι ἔχουμε δύο μορφές γνώσεων· ἡ μία λέγεται φυσικὴ

⁶ Ἁγίου Ἰουστῖνου Πόποβιτς. «Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμός» σελ. 212

⁷ Ε.Π.Ε. Ἅγ. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. Τόμ. 2^{ος} σελ. 56

⁸ Ἐνθ. ἀνωτ. Σελ. 116

γνώσις καί τήν ἔχουν ὅλοι οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι καί ἡ ἄλλη λέγεται πνευματική καί τήν ἔχουν μόνο ὅσοι πιστεύουν στό Χριστό καί ἔχουν καθαρή ζωή . Ἡ ὀριοθετική γραμμή πού ξεχωρίζει τήν μία ἀπό τήν ἄλλη εἶναι ἡ Πίστις. Ἡ φυσική γνώσις ἔχει τήν ιδιότητα νά ἐρευνᾷ τήν κτίσι καί νά μαθαίνει τήν λειτουργία της. Ἡ ἐνασχόλησίς μας μέ τήν ἔρευνα τῆς κτίσεως καί οἱ γνώσεις πού ἀποκτοῦμε γιά αὐτήν δέν εἶναι κακές. Κακό εἶναι νά τήν θεωρῆ ὡς τό σπουδαιότερο πρᾶγμα στή ζωή του καί νά ἀδιαφορήσῃ γιά τήν ἀπόκτησι τῆς ἄλλης γνώσεως, τῆς πνευματικῆς, πού ὁδηγεῖ στή Θεογνωσία.

Ἡ φυσική γνώσις ἔχει τό ιδίωμα νά διακρίνη τό καλό ἀπό τό κακό, ὅμως δέν ἔχει ἀπό τήν φύσι της τό καλό, ἀλλά ἀνάλογα μέ τήν προαίρεσι ἐκείνου πού τήν χρησιμοποιεῖ συµμεταβάλλεται πότε πρός τό καλό καί πότε πρός τό κακό. "Ἐτσι ὅταν ὁ ἄνθρωπος κινῆται πρός τίς ἐπιθυμίες τῆς σαρκός καί ἐπιδιώκει τήν ἀπόκτησι πλούτου, δόξας, ἡδονῶν, τήν λογική (ἀνθρώπινη) σοφία ἡ ὁποία ἐφευρίσκει τίς τέχνες καί τίς ἐπιστήμες κ.λ.π., τότε ἀποκτᾷ γνώσεις, πού τοῦ δίνουν τήν ἐντύπωσι ὅτι δέν ἔχει ἀνάγκη τῆς Θεῆς Προνοίας. "Ὅμως ἡ γνώσις αὐτή περιέχει μέσα της τήν οἴησι «ὅτι ἑαυτῇ ἀνατίθησι πᾶν πρᾶγμα καλόν, καί οὐκ ἐπί τόν Θεόν ἀναφέρει»⁹. "Ὅποιος κατέχει αὐτήν τήν γνώσι μικροψυχεῖ, φοβᾶται τόν θάνατο, δέν ἀντέχει νά τόν ἀμφισβητοῦν, κινεῖται μέ πονηρούς τρόπους, εἶναι αὐστηρός πρός τόν ἐχθρό του, ἀντίθετος πρός τόν Θεό κ.λ.π. Γενικά ἡ γνώσις αὐτή ὀνομάζεται σωματική καί εἶναι ἀντίθετη πρός τήν Πίστι. "Ὅποιος τήν κατέχει εἶναι εὐκολώτερο νά λυθῆ ἀπό σιδερένια δεσμά παρά ἀπό αὐτήν. Κατά τόν Ἅγιο Ἰουστῖνο τόν Πόποβιτς «εἰς (αὐτήν) τήν πρώτην τάξιν τῆς γνώσεως, εὐρίσκεται σχεδόν ὅλη ἡ εὐρωπαϊκή φιλοσοφία»¹⁰. Σέ αὐτήν τήν τάξι εὐρίσκεται ἡ ψυχὴ τοῦ οὐμανισμοῦ, πού τό τέλος της, ἡ κατάληξις της εἶναι ἡ αὐτοθέωσις, ὁ δαιμονισμός.

⁹ Ἀββᾶ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου: Τά εὐρεθέντα Ἀσκητικά. Ἐπιμ. Νικηφ. Θεοτόκη. Ἐκδ. Ρηγοπούλου 1985. Σελ. 257.

¹⁰ Ἅγ. Ἰουστῖνου τοῦ Πόποβιτς: «Γνωσιολογία τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου» σελ. 17

Όταν ή φυσική γνώσις του ανθρώπου κινῆται πρὸς τό καλό, τότε ἀρχίζει νά ἐργάζεται μέ τό σῶμα καί τήν ψυχή τίς ἀρετές (νηστεία, προσευχή, ἐλεημοσύνη κ.ο.κ). Τότε ἀποκτᾶ γνώσεις πού τόν ὀδηγοῦν στήν Πίστι, συνεργούσης καί τῆς Θείας Χάριτος. Καί αὐτές ὅμως οἱ γνώσεις εἶναι ἀδύναμες καί λέγονται ψυχικές γνώσεις.

Ἔως ἐδῶ ἀναφερθήκαμε στήν φυσική γνώσι καί στίς δύο βαθμί-δες της. Γιά νά ἀνυψωθοῦμε στήν τρίτη βαθμίδα, τήν πνευματική, πρέπει πρῶτα νά ἐδραιωθοῦμε στήν Πίστι, ἀφοῦ περάσουμε ἀπό τήν δεύτερη βαθμίδα. Καί ὅταν λέμε Πίστι ἐννοοῦμε: α) τήν ὑπέρβασι τῶν γνώσεων πού ἀποκομίζουμε ἀπό τήν λογική καί τήν εἴσοδό μας στό χῶρο τοῦ θαύματος. β) τήν μέχρι θυσίας θανάτου ἀγάπη μας πρὸς τόν πλησίον γ) τήν ὑπέρβασι κάθε μορφῆς φόβου καί δειλίας καί αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ θανάτου, δ) τήν ἀδίστακτη βεβαιότητα ὅτι ὅσα ἐπαγγέλλεται ὁ Θεός εἶναι ἀληθινά ε) τήν τελεία παράδοσί μας στό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί στ) τήν οικειοθελῆ ἀπόρριψι κάθε μορφῆς οἰήσεως γιά τά ἔργα μας. Ἐννοεῖται ὅτι ὅλα αὐτά ἐνισχύονται καί πραγματώνονται χάρις στήν αἰσθητή παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα μας. Παράλληλα μέ τήν Πίστι χρειάζονται καί τά ἔργα τῆς Πίστεως (ἀρετές), καί τό ἔργο τῆς Νοερᾶς Προσευχῆς. Δηλαδή ἡ «συνέλιξις» (μάζεμα) τοῦ νοῦ ἀπό τόν διασκορπισμό του πρὸς τά ἔξω καί ἡ εἴσοδος του στήν καρδιά μας μέχρι νά φθάσουμε στήν καθαρή προσευχή καί τήν καθαρότητα τῆς καρδίας. Στήν συνέχεια ἡ Πίστις γεννᾷ τόν φόβο τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς ὀδηγεῖ στήν κατάνυξι, καί ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀπαρχή τῆς ἐνθέρμου κοινωνίας μας μέ τόν Χριστό. Καρπός αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος εἶναι ἡ γνώσις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καί ὁ Θεῖος φωτισμός. Ἡ γνώσις πού προέρχεται ἀπό αὐτόν τόν ἀγῶνα δέν ἔχει τίποτε τό γήϊνο ἐπάνω της. Τό τέλος αὐτοῦ τοῦ δρόμου εἶναι ἡ ἀρπαγή στήν Θεωρία τοῦ Ἀκτίστου Φωτός, Θέωσις. Ἐδῶ πλέον ὁ κόσμος λησμονεῖται. Σέ αὐτό τό ὕψος ἀνεβάζει ὁ Χριστός τόν ἄνθρωπο. Καμμία θρησκεία, καμμία φιλοσοφία, καμμία ἐτερόδοξη Ἐκκλησία δέν δικαιώνει τόν ἄνθρωπο τόσο πολύ ὅσο ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας, ἀλλά καί καμμία πί-

στις δέν πολεμήθηκε τόσο πολύ από τις ούμανιστικές πλάνες ὅσο αὐτή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, ἐπειδὴ ἀκριβῶς Αὐτή κατέχει τὴν Ἀλήθεια.

Μέ τέτοια Θεολογική θεμελίωσι ἀπό τόν Ἅγιο Γρηγόριο ἦταν ἀδύνατο νά εὕρη πρόσφορο ἔδαφος ὁ οὐμανισμός στήν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή. Ἔτσι μετὰ τὴν κατάλυσι τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τὰ ὑπολείμματα τοῦ οὐμανισμοῦ κατέφυγαν στή Δύσι, ὅπου βρῆκαν πρόσφορο ἔδαφος νά ἀναπτυχθοῦν, γιατί ἐκεῖ δυστυχῶς δέν ὑπῆρχε ζῶσα Ἐκκλησία ἢ μᾶλλον ἡ «Ἐκκλησία» ἦταν ἤδη οὐμανιστική. Εἶναι ἡ περίοδος τῆς λεγομένης Ἀναγεννήσεως. Βασική τοποθέτησις τῶν ἀνθρωπιστῶν τῆς ἀναγεννησιακῆς περιόδου εἶναι «ὅτι ἡ πίστι στόν ἄνθρωπο δέν ἀποκλείει ὀποιαδήποτε ἄλλη πίστι, καί μάλιστα τὴν πίστι στόν Θεό, χωρίς τὴν ὁποία εἶναι ἀδιανόητη ἡ πίστι στόν ἄνθρωπο».¹¹ Μέ ἄλλα λόγια μεῖζις ἄμικτος. Φανερὴ ἡ προσπάθεια τοῦ διαβόλου νά μὴ ἐγκαθιδρύσῃ ἀπό τὴν ἀρχὴ τόν ἄνθρωπο στό κέντρο τῶν πάντων, ἀλλά νά ρίξῃ τό δηλητήριο του σιγά – σιγά, γιὰ νά μὴν ἀντιδράσῃ ἀπότομα ὁ ἄνθρωπος. Ἔτσι στήν περίοδο τῆς Ἀναγεννήσεως τοποθετεῖ τόν Θεό καί τόν ἄνθρωπο σέ ἴση μοῖρα, δηλ. νά εἶναι καί οἱ δύο στό κέντρο (ἡ ἰσοθεΐα πού φαντάστηκαν οἱ πρωτόπλαστοι).

Μετὰ τὴν Ἀναγέννησι ἔχουμε τὴν περίοδο τῆς Μεταρρυθμίσεως κατὰ τὴν ὁποία ἡ Παπική Ἐκκλησία διασπᾶται καί σχηματίζεται ἡ Ἐκκλησία τῶν Διαμαρτυρομένων. Κατ' οὐσίαν ἔχουμε τὴν ἄλλη ὄψι τοῦ ἰδίου νομίσματος, θεμελιωμένη καί αὐτὴ στόν οὐμανισμό. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ὁ Παπισμός ἔχει κέντρο καί κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας του τόν Πάπα, οἱ δέ Προτεστάντες φρονοῦν ὅτι ὁ κάθε πιστός εἶναι κέντρο καί κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τὴν ἐκκοσμίκευσι τοῦ Παπισμοῦ καί τοῦ Προτεσταντισμοῦ κατέρρευσε καί ἡ λίγη ἐμπιστοσύνη πού εἶχε ὁ λαός σέ αὐτές τίς δύο Ἐκκλησίες καί ὁ οὐμανισμός μετεξελίχθη στόν ἄθεο οὐμανισμό τοῦ Γαλλικοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἐδῶ πλέον ἐξορίζεται τελείως ὁ Θεάνθρωπος

---

¹¹ Ἐγκυκλοπαίδεια Πάπυρος, Λαρούς, Μπριτάνικα: Τόμος 7^{ος} σελ. 390

Χριστός από την Ιστορία της ανθρωπότητας και ενθρονίζεται πανηγυρικά στη θέση του ὁ ἄνθρωπος. Λέγει ὁ Ἅγιος Ἰουστῖνος ὁ Πόποβιτς «Ὁ Εὐρωπαῖος ἄνθρωπος ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτό του θεό»¹², ἀφοῦ πρῶτα ἀπεφάνθη ὅτι ὁ Θεός ἀπέθανε. «Εἰς δὲ τὴν ζωὴν του ἐπεκράτησεν ἡ ἀρχή: homo homini lupus (ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν ἄνθρωπο λύκος)». Τὸ ἀποτέλεσμα: ἡ Εὐρώπη μετεβλήθη σὲ κουφάρι. Ἔλεγε ὁ Ντοστογιέφσκι «Θέλω νὰ πάω στὴν Εὐρώπη καὶ γνωρίζω ὅτι μεταβαίνω σὲ νεκροταφεῖο»¹³.

Βαρὺς ὁ λόγος τοῦ Ντοστογιέφσκι, ἀλλὰ μία ἐπὶ τροχάδην ιστορική ἀνασκόπησις τῆς Εὐρώπης θὰ μᾶς πείσῃ ὅτι δὲν ἔχει ἄδικο. Σταυροφορίες, Ἱερά Ἐξέτασις, Νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, Τριακονταετής πόλεμος, πολιτικά συστήματα: φεουδαρχικό, Καπιταλιστικό, Σοσιαλιστικό, Κομμουνιστικό, Ἀποικιοκρατικὴ βαρβαρότης, Γαλλικὴ Ἐπανάστασις, Ναπολεόντιοι πόλεμοι, Α΄ καὶ Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Σφαγὲς 800.000 Σέρβων κατὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, τὰ νεκροταφεῖα τοῦ Νταχάου καὶ τοῦ Ἄουσβιτς, Ἀτομικὴ βόμβα, ἀπάνθρωπος στάσις τους στὴν οἰκονομικὴ μας κρίσι καὶ ἄλλα πολλὰ ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. Ὅλα αὐτὰ δὲν μαρτυροῦν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι πού τὰ ἐπροκάλεσαν, δὲν ἔχουν τίποτα τὸ ἱερό καὶ ὄσιο μέσα τους; Δυστυχῶς αὐτὰ εἶναι τὰ ἔργα καὶ οἱ ἡμέρες τοῦ οὐμανισμοῦ.

Χωρὶς νὰ εἴμεθα Προφῆτες, ἀλλὰ μελετῶντες τοὺς Προφῆτες καταλήγουμε ὅτι τὸ ἐπόμενο στάδιο τοῦ οὐμανισμοῦ - ὁ ἔσχατος οὐμανισμός - εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ τὸν ἡγέτη της, καὶ αὐτὸς δὲν θὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν Ἀντίχριστο.

Ἔλευσις τοῦ οὐμανισμοῦ στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο

Ὁ οὐμανισμός στὴν Ἑλλάδα μᾶς ἤρθε μέ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821. Μέχρι τότε, ὅπως ἔλεγε ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, εἶχαμε τὸν σκύλο πού μᾶς ἐφύλαγε, δηλαδή τὸν Ὄθωμανό. Ὁ τρόπος πού ἔγινε ἡ

¹² Ἐν. ἄνωτ. «Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμός» σελ. 147

¹³ Ἐν. ἄνωτ. «Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμός» σελ. 163

Ἐπανάστασις καί ἡ ἐξέλιξις πού εἶχε, ἐν τέλει τό μόνο πού κατάφερε ἦταν νά φύγη ὁ σκύλος καί νά ἔρθῃ ὁ λύκος. Φαινομενικά ἐγίναμε ἐλεύθεροι, κατ' οὐσίαν ὅμως εἶχαμε τίς Μεγάλες Δυνάμεις ἐπάνω ἀπό τό κεφάλι μας, οἱ ὁποῖες ἀπό τότε μᾶς διαφεντεύουν. Ἔτσι λοιπόν μᾶς ἔφεραν, κοντά σέ ὅλα τά ἄλλα, καί τόν νεκρό πολιτισμό τους. Καί ἐννοεῖται ἐμπροσθοφυλακή ἦταν οἱ ἡμέτεροι σπουδαγμένοι στήν Ἑσπερία, οἱ Μισσιονάριοι καί οἱ ξένοι βασιλεῖς. Ἡ μόνη ἀξιόλογη, ἀξίεπαινη καί ἐνάρετη παρουσία ἦταν τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, ὁ ὁποῖος, φοβοῦμε, ἦταν καί τό πρῶτο μεγάλο θύμα – μέ Ἑλληνικά χέρια - τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ οὐμανισμοῦ.

Ἡ κατά τῆς Ἐκκλησίας δρᾶσις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ οὐμανισμοῦ

Ὁ Ἑλλαδικός χῶρος μέχρι τήν Βαυαροκρατία, ἐκτός ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἦταν ἀγνός καί καθαρός ἀπό τόν οὐμανισμό. Γι' αὐτό καί ἔσφιζε ἀπό ζωή. Τά ξένα ἀφεντικά μας εἶτε ἀπό ἀγνοια, ἐπειδή μᾶς ταύτιζαν μέ τούς Παπικούς ἢ Προτεστάντες, εἶτε ἐσκεμμένα, γιατί ἦσαν οὐμανιστές, ἤθελαν τήν συντριβή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἔτσι ἐπεδόθησαν σέ μακροχρόνια προσπάθεια ἀφανισμοῦ της. Οἱ πρῶτες ἀποφάσεις τῶν Βαυαρῶν ἦταν νά κλείσουν τά Μοναστήρια καί νά ἀποκόψουν τήν Ἑλλαδική Ἐκκλησία ἀπό τό Πατριαρχεῖο. Ἰδού πῶς περιγράφει ὁ στρατηγός Μακρυγιάννης τήν ἀπόφασί τους νά κλείσουν τά Μοναστήρια: «Διάλυσαν τά μοναστήρια, συμφώνησαν μέ τούς Μπαυαρέζους καί πούλαγαν τά δισκοπότηρα κι' ὅλα τά γερά εἰς τό παζάρι, καί τά ζωντανά γιά δίχως τίποτα.... Καί οἱ Μπαυαρέζοι παντήχαιναν ὅτ' (οἱ καλόγεροί μας) εἶναι οἱ Καπουτζῖνοι τῆς Εὐρώπης, δέν ἤξεραν ὅτ' εἶναι σεμνοί κι' ἀγαθοί ἄνθρωποι καί μέ τά ἔργα τῶν χεριῶν τους ἀπόχτησαν αὐτά, ἀγωνίζοντας καί δουλεύοντας τόσους αἰῶνες, καί ζοῦσαν μαζί τους τόσοι φτωχοί κι' ἔτρωγαν ψωμί. Καί οἱ ἀναθεματισμένοι τῆς πατρίδας πολιτικοί μας καί οἱ διαφταρμένοι ἀρχιγερεῖς κι' ὁ τουρκοπιασμένος Κωνσταντινοπολάτης Κωστάκης Σκινᾶς συνεφώ-

νησαν μέ τούς Μπαυαρέζους καί χάλασαν καί ρήμαξαν ὄλους τούς ναούς τῶν μοναστηριῶν»¹⁴.

Δέν εἶναι μικρότερης σημασίας ἡ προσπάθεια χαλιναγωγήσεως τῆς Ἐκκλησίας μέ τό σύστημα τῆς «Νόμω κρατούσης Πολιτείας» καί τήν παρουσία Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου στά συνοδικά ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό λέγεται Καισαροπαπισμός. Δειγματοληπτικά ἐπίσης ἀναφέρω τήν ἀπομάκρυνσι τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τόν χῶρο τῆς Παιδείας, τήν προσπάθεια καταργήσεως τοῦ Μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, τήν καθιέρωσι τοῦ πολιτικοῦ γάμου, τήν καταλήστευσι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, τήν συνεχῆ κατασυκοφάντησι ὅτι ἔχει περιουσία. Καί ἀφοῦ δέν ἔχουν νά εἶπουν τίποτα ἄλλο, στό τέλος συμπεραίνουν ὅτι γιά ὅλα φταίει ἡ Ἐκκλησία. Ο TEMPORA, Ο MORES.

Ἡ κατά τοῦ Ἑλληνορθόδοξου Πολιτισμοῦ δρᾶσις τοῦ οὐμανισμοῦ

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει παρουσία στόν Ἑλληνικό χῶρο περίπου 20 αἰῶνες. Ἐπόμενο ἦταν νά ἔχη δημιουργήσει ἕνα Πολιτισμό, πού ὀνομάζεται Ἑλληνορθόδοξος Παράδοσις. Ἡ Παράδοσις αὕτη εἶναι συνυφασμένη μέ τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. "Ἄν ὁ Χριστός εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς, οἱ ἐνέργειες αὐτῆς τῆς Ζωῆς εἶναι ἡ Ἑλληνορθόδοξος Παράδοσις." Ἐτσι ἡ Ἀρχιτεκτονική, ἡ Μουσική, ἡ Ζωγραφική, ἡ Παιδεία, τά ἦθη καί τά ἔθιμα τοῦ λαοῦ εἶναι ἐμποτισμένα μέ τόν Χριστό. Καί ἂν ὁ οὐμανισμός δέν μπορεῖ νά διαλύσῃ τήν Ἐκκλησία, πρᾶγμα ἀδύνατον, τήν Ἑλληνορθόδοξη Παράδοσις μπορεῖ νά τήν φθεῖρη, μέ τήν βοήθεια τῶν ὀργάνων του, πού ἔχουν κοσμική ἐξουσία.

Γιά τόν οὐμανισμό ὅ,τι ἔχει σχέσι μέ τόν Χριστό, τόν προκαλεῖ, δέν τό ἀντέχει, δέν τό ἀνέχεται, θέλει νά τό καταστρέψῃ. Ἐτσι βάλθηκε νά διαλύσῃ καί τήν Ἑλληνορθόδοξη Παράδοσις. Μετά πόνου καταγράψουμε τούς ἄθλιους ἄθλους τοῦ οὐμανισμοῦ στίς ἡμέρες μας: Αὐτόματο διαζύγιο, ἀποποινικοποιήσις τῆς μοιχείας καί τῶν ἐκτρώσεων, νά βγοῦν οἱ εἰκόνες ἀπό τίς τάξεις, νά μήν ἔχη σταυρό ὁ ἱστός

¹⁴ Μακρυγιάννη: Ἀπομνημονευματα σελ. 364-365.

της σημαίας, να καταργηθούν οι προσευχές και οι παρελάσεις, να αλλάξουν τα Άναγνωστικά και τα βιβλία της Ιστορίας, να καταργηθεί ο όρκος στο Κοινοβούλιο, να καταργηθεί τό θρήσκευμα στις ταυτότητες, να ισχύσει τό Σύμφωνο Έλευθερης Συμβίωσης, να χωρίση ή Έκκλησία από τό Κράτος, να άποτεφρώνωνται οι νεκροί μας, να έπιτραπή ή εύθανασία, να καταργηθεί ή Κυριακή άργία, να έγκριθεί πρόγραμμα ισλαμικών σπουδών στη Θεολογική Σχολή, να νομιμοποιηθεί ή όμοφυλοφιλία, να ποινικοποιηθεί ή θέσις της Έκκλησίας μέ τόν άντιρατσιστικό νόμο, και ένα σωρό άλλες πράξεις πού μαρτυρούν τό μένος τών ούμανιστών κατά της Έλληνορθόδοξου Παραδόσεως.

Ό Εύρωπαϊκος ούμανιστικός πολιτισμός στην Ελλάδα

Είπαμε ότι ό ούμανισμός προσπαθεί να καταστρέψη τήν Έλληνορθόδοξη Παράδοσι. Τόσους όμως αίώνες παρουσίας του έχει δημιουργήσει και ό ίδιος πληθώρα πολιτισμών, τούς όποιους εύκαιρως άκαιρως προωθεί παντού και πάντοτε. Ό εύρωπαϊκος ούμανισμός στην έποχή μας σε γενικές γραμμές έχει καταλήξει: ότι ό Θεός πέθανε, ό άνθρωπος είναι σάρκα και ό θάνατος άναγκαίος. Έπομένως ίσοπέδωσε κάθε έννοια ήθικης και εφαρμόζει τήν άρχή: όλα έπιτρέπονται.

Έτσι στό πεδίο της ήθικης έπιτρέπονται κάθε είδους διαστροφές, έπειδή δέν ύπάρχει άμαρτία. Στην πολιτική έπιτρέπονται οι σφαγές, οι πόλεμοι, οι άδικίες, άφοϋ ό πλησίον μου είναι ό έχθρός μου. Στην πολιτική οικονομία μπορώ να αύθαιρετώ, να κλέβω, να έξαπατώ, γιατί προηγείται τό συμφέρον μου. Τό περιβάλλον μπορώ να τό καταστρέφω, γιατί προέχει ό εύδαιμονισμός μου. Ό άρρωστος ψυχικά μου είναι ένοχλητικός, και μπορώ να τόν φυλακίσω στό ψυχιατρείο.

Δέν σταματούν ως έδω. Έχουν σχεδιάσει ήδη τό επόμενο στάδιο. Σε αυτό δίνουν έμφασι στην παιδεία, για τήν όποία «ή άνθρωπιστική μόρφωση δέν είναι ό έξοπλισμός του νέου μέ ειδικές γνώσεις πού τόν βοηθοϋν στην έξάσκησι όρισμένου επαγγέλματος, αλλά ή διάπλασι του νέου άνθρώπου σε Άνθρωπο, ή βελτίωσι της άνθρώπινης ού-

σίας»¹⁵. Δηλαδή θέλουν μέ τήν παιδεία νά διαπλάσουν τόν ἄνθρωπο κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε νά γίνη θεός; Ἄλλά τί θεός θά εἶναι αὐτός ὁ ἄνθρωπος; Πῶς θά ἀλλάξουν τήν φύσι του; Αὐτό μόνο οἱ οὐμανιστές τό γνωρίζουν. Ἐμεῖς τούς διαβεβαιώνουμε, ὅτι ὁ θεός αὐτός δέν θά εἶναι θεός.

Αὐτός εἶναι ὁ πολιτισμός τους καί ὁ νέος ἄνθρωπος πού θέλουν νά μορφώσουν καί νά οἰκοδομήσουν. "Ὅλα ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι διδάσκει ἡ Ἐκκλησία. Καί τά ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, τόσο στό σῶμα ὅσο καί στήν ψυχή, εἶναι ἡ ἀδικία, τό μῖσος, ὁ φόνος ἡ φθορά, ἡ σαπίλα, ὁ θάνατος, ὁ δαιμονισμός. "Ἐτσι γεννήθηκαν: ἡ οἰκονομική κρίσις στόν τόπο μας, ἡ ἠθική κρίσις, ἡ πολιτική κρίσις, ἡ περιβαλλοντική κρίσις, οἱ ψυχικές κρίσεις. Συνέχεια δημιουργοῦν προβλήματα καί κανένα δέν μποροῦν νά λύσουν. Συνέχεια δημιουργοῦν καινούργιες ἐλπίδες γιά κάτι καλλίτερο καί πάντα διαψεύδονται. Δυστυχῶς οἱ ἄνθρωποι ζοῦν τό δράμα τοῦ Σισύφου. "Ἄν ὅλα αὐτά δέν εἶναι ἡ κόλασις, τότε τί εἶναι ἡ κόλασις;

Οὐμανισμός καί οἱ ἐπιπτώσεις του στήν Ποιμαντική Διακονία.

Δυστυχῶς μία ὀδυνηρή διαπίστωσις μας ὡς πνευματικοί εἶναι, ὅτι πολλοί θέλουν νά ξεφύγουν ἀπό τήν κουλτούρα καί τά παρεπόμενα τοῦ οὐμανισμοῦ καί προσπαθοῦν νά ἐπιστρέψουν στόν Χριστό καί τήν Ἐκκλησία Του, ἀλλά δυσκολεύονται. Ποῦ ὀφείλεται αὐτό; Φοβοῦμαι ὅτι ἡ οὐμανιστική κουλτούρα ἔχει εἰσχωρήσει βαθειά μέσα στόν ψυχισμό τοῦ ἀνθρώπου καί ἐμποδίζει τόν ἄνθρωπο νά ἔλθῃ στό Φῶς. Φοβᾶται ὁ ἄνθρωπος μήπως χάσει τίς φροῦδες ἐλπίδες πού τοῦ ὑπόσχεται ὁ οὐμανισμός. "Ἐχει συνηθίσει στό σκοτάδι καί τρέμει τό Φῶς. "Ἐχει ἐπηρεαστεῖ ἀπό τά ψέμματα τῶν οὐμανιστῶν κατά τῆς Ἐκκλησίας καί ὑποπτεύεται ὅτι θά μπῆ σέ ἕνα παρόμοιο κλουβί σάν καί αὐτό πού βρίσκεται. "Ἐτσι μερικοί πλησιάζουν τήν Ἐκκλησία γιά νά πάρουν μόνο αὐτά πού θέλουν καί ἐπιστρέφουν πάλι στά ἴδια. "Ἄλλοι

¹⁵ Ἐγκυκλοπαίδεια Πάπυρος, Λαρούς, Μπριτάνικα: Τόμος 7^{ος} σελ. 390

πλησιάζουν τήν Ἐκκλησία, χωρίς νά ἔχουν παραιτηθῆ ἀπό τά θελήματα τους καί τόν τρόπο ζωῆς πού τούς ἐδίδαξε ὁ οὐμανισμός, καί περιμένουν ἀπό τούς λειτουργούς Της νά τούς δικαιώσουν στίς ἐπιλογές τους. Ἄλλοι ἔχουν μία ἐπιδερμική προσέγγισι τῆς Ἐκκλησίας καί σύντομα ἐπιστρέφουν στά ἴδια, διότι τούς ἔλκουν «τά σκόρδα καί τά κρεμμύδια τῆς Αἰγύπτου». Λίγοι εἶναι αὐτοί, πού ξεφεύγουν ἀπό τά νύχια τοῦ οὐμανισμοῦ, τόν ἀποπτύουν καί περνοῦν τό κατώφλι τῆς Πίστεως, γιά νά μποῦν στήν χαρά τοῦ Κυρίου μας. Τά λέγω αὐτά, γιατί πολλοί λένε ὅτι τώρα μέ τήν κρίσι, πού ὁ κόσμος δυσκολεύεται, πολλοί θά γυρίσουν στήν Ἐκκλησία. Εἶναι ἀμφίβολο, γιατί οἱ παγιδευμένοι ἄνθρωποι, πού θά τό ἐπιχειρήσουν, ἔχουν νά ἀντιμετωπίσουν τόν ἴδιο τόν ἐμπαθῆ ἑαυτό τους, τόν κόσμο καί τόν διάβολο καί τό σύστημά του. Ὁ Χριστός βέβαια εἶναι πιά δυνατός, ἀρκεῖ νά τόν πιστέψουν καί νά ζητήσουν τήν βοήθεια Του, γιατί χωρίς αὐτήν εἶναι ἀδύνατον νά ξεφύγουμε ἀπό τά δεσμά τοῦ οὐμανισμοῦ.

Ἀντιμετώπισι τῶν κρίσεων

Ἀπό τά ὅσα ἐκθέσαμε μέχρι τώρα συμπεραίνουμε, ὅτι τό πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως στήν Ἑλλάδα καί τῶν συνεπειῶν του ἔχει τήν ρίζα του στόν οὐμανισμό, ὁ ὁποῖος δέν εἶναι μία φιλοσοφία ἀλλά ἕνας τρόπος ζωῆς, καί ὅτι οἱ πολιτικοί καί ὁ λαός στήν πλειονότητά τους ἀπεστράφησαν τόν Χριστό καί μετεστράφησαν στόν οὐμανισμό. Ἔτσι στόν Ἑλλαδικό χῶρο ἔχουν διαμορφωθῆ δύο τρόποι ζωῆς: αὐτός τοῦ πολυμόρφου οὐμανισμοῦ καί ὁ ἄλλος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Πῶς λοιπόν θά ἀντιμετωπίσουμε τήν κρίσι πού προκάλεσε ὁ οὐμανισμός; Μήπως συστρατευόμενοι πίσω ἀπό πολιτικά κόμματα; Ἄλλά καί αὐτῶν τῶν κομμάτων οἱ βάσεις καί οἱ ἄξονες εἶναι οὐμανιστικές. Μήπως μέ τίς ἔντονες διαμαρτυρίες τοῦ λαοῦ; Ἄλλά στήν πράξι ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Πολιτεία στήν καλλίτερη τῶν περιπτώσεων κωφεύει, δέν συγκινεῖται.

Μήπως μέ μία βίαιη έπανάστασι; Άλλά όλα φαίνονται νά εἶναι έλεγχόμενα. "Άλλωστε από τήν ιστορία τῶν έπαναστάσεων διδασκόμεθα, ότι όλες οι έπαναστάσεις εκτός του ότι χρειάστηκε πολύ αίμα νά χυθῆ για νά επιβληθοῦν, στό τέλος μετεβλήθησαν σέ ολοκληρωτικά καθεστῶτα καί κανένα πρόβλημα τῆς κοινωνίας δέν ἔχουν λύσει. Άντιθέτως έπρόσθεσαν καί ἄλλα καί στό τέλος άνετράπησαν μέ βίαιο τρόπο ἢ κατέρρευσαν από μόνες τους. Πέρα από αυτά δέν ἔχει νόημα μία έπανάστασι, ἄν αὐτή έμφορεῖται από ούμανιστικό πνεῦμα, διότι δέν πρόκειται νά ἀλλάξη τίποτα. Δέν εἶναι δυνατόν για παράδειγμα ὁ Καπιταλιστικός ούμανισμός νά θεραπεύση τόν Μαρξιστικό ούμανισμό, οὔτε καί άντιστρόφως.

Μήπως νά ἠγηθῆ ἡ Έκκλησία μας μιᾶς εἰρηνικῆς παρεμβάσεως; Άλλά καί αὐτό εἶναι ἀδύνατον νά φέρη κάποιο ἀποτέλεσμα. Γιατί; Διότι ἡ Έκκλησία, εἴν ἀναλάβη ἕνα τέτοιο έγγείρημα, πρωτίστως θά πατάξη τήν ρίζα του κακοῦ πού εἶναι ὁ ούμανισμός. Ἡ πάταξις αὐτή θά τήν φέρη σέ ἀντιπαράθεσι μέ πολλούς άνθρώπους καί τότε τί θά κάνη; Θά χρησιμοποιήση βία έφαρμόζοντας τήν Ἰησουϊτική τακτική «ὁ σκοπός αγιάζει τά μέσα» για νά επιβάλῃ τό «κράτος του Θεοῦ»; Άλλά αὐτό εἶναι αντίθετο πρὸς τήν φύσι της, διότι σέβεται τό αὐτεξούσιο του άνθρώπου, δηλ. τήν ελεύθερη έπιλογή του νά διαλέγη τόν τρόπο τῆς ζωῆς του. Ἔτσι σέ επίπεδο παρεμβάσεων τό μόνο πού μπορεῖ νά κάνη καί πρέπει νά κάνη εἶναι οι νόμιμες διαμαρτυρίες της για τά φαινόμενα τῆς ἀδικίας τῶν ισχυρῶν εἰς βάρος τῶν ἀδυνάτων ἢ ὅταν καταλύεται μέ νόμους τό οἰκοδόμημα τῆς Ἑλληνορθοδόξου Παραδόσεως.

Τελικά ποιᾶ εἶναι ἡ λύσις του προβλήματος; Φρονοῦμε ότι μόνο ἡ οὐσιαστική συσσωμάτωσις μας στό Σῶμα του Χριστοῦ δίνει τήν χαριστική βολή στον ἄθεο ούμανισμό καί στίς κρίσεις πού αὐτός δημιουργεῖ. Λέγει ὁ μακαριστός Γέροντας μου «Μία πραγματική ἀλλαγή πού χρειάζεται νά γίνη στον τόπο μας εἶναι νά ἀνακαλύψουμε καί

πάλι τόν χαμένο έαυτό μας: τήν έλληνορθόδοξη ζωή. Κάθε άλλη αλλαγή θά έχη αξία εάν προσανατολίζη πρός αύτή τήν αλλαγή»¹⁶.

Αύτήν τήν Έλληνορθόδοξη ζωή ό Μ. Βασίλειος τήν περιγράφει ώς έξής: «Ό Νοϋς (τοϋ ανθρώπου), όταν δέν διασκορπίζεται πρός τά έξω καί δέν διαχέεται διά τών αισθητηρίων πρός τόν κόσμον, έπιστρέφει πρός τόν έαυτό του καί από τόν έαυτό του αναβαίνει πρός τήν έννοιαν τοϋ Θεοϋ. Καθώς δέ περιαιγάζεται καί φωτίζεται από εκείνο τό κάλλος, λησμονεί καί τήν ιδικήν του φύσιν ακόμη· δέν έλκύει τήν ψυχήν εις φροντίδα διά τήν τροφήν οϋτε εις μέριμναν διά τήν ένδυμασίαν, αλλά, έλεύθερος από γήινας φροντίδας, όλην του τήν προσοχήν μεταθέτει εις τήν απόκτησιν τών αιωνίων αγαθών».¹⁷ Αύτός πρέπει νά είναι ό επίγειος τρόπος ζωής μας. Αυτό προσφέρει ή Έκκλησία μας στόν άνθρωπο.

Μία τέτοια ζωή μάς απαλάσσει από άγχη, φοβίες, λιποψυχίες, διβουλίες, μικροψυχίες, άπελπισίες, άπογνώσεις καί όλα τά άλλα συναφή γνωρίσματα τής όλιγοπιστίας. Μία τέτοια ζωή μάς δίνει τήν άνεσι νά άντιμετωπίσουμε τήν κρίσι μέ ήρεμία καί απόλυτη έμπιστοσύνη στό Χριστό, καί μέ τήν έλπίδα ότι δέν θά μάς έγκαταλείψη. Καί πράγματι στήν καθημερή ζωή τών πιστών βλέπουμε αύτούς πού δέν έχασαν τήν έλπίδα τους στό Χριστό, ότι μπορεί νά στεροϋνται κάποια πράγματα, αλλά τά στοιχειώδη δέν τούς λείπουν ποτέ. Ίσχύει για αύτούς ό λόγος τοϋ Κυρίου μας: «Μή μεριμνάτε τῆ ψυχῆ ὑμῶν τί φάγετε καί τί πίνετε, μηδέ τῷ σώματι ὑμῶν τί ένδύσεσθε·.....οἶδε γάρ ό Πατήρ ὑμῶν ό ούράνιος ότι χρήζετε τούτων άπάντων. Ζητείτε δέ πρώτον τήν Βασιλείαν τοϋ Θεοϋ καί τήν δικαιοσύνην αύτοϋ καί ταϋτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»¹⁸.

Μία τέτοια ζωή λησμονεί τά τρέχοντα γεγονότα καί δέν έπηρεάζεται από τό τί θά είποϋν οι οικονομικοί αναλυτές ή οι ειδήσεις τών

¹⁶ Αρχιμ. Γεωργίου Καψάνη: «Όρθοδοξία καί Οϋμανισμός, Όρθοδοξία καί Παπισμός» Δ. Έκδοσις, Άγ. Όρος, 1998 σελ. 59

¹⁷ Ε.Π.Ε. Μ. Βασίλειος Τόμ. 1^{ος} σελ. 65.

¹⁸ Ματθ. Κεφ. Στ' στιχ. 25, 33

ΜΜΕ γιά τήν κρίσι, πού ούσιαστικά μεταφέρουν τήν προσωπική τους ταραχή, σύγχυσι καί φοβίες στους άκροατές τους. Λέγουν γιά τόν Άγιο Νικόλαο τόν Πλανᾶ, ὅτι ὅταν τόν ἐρώτησαν τί γνώμη ἔχει γιά τά πολιτικά γεγονότα τῆς ἐποχῆς του καί τήν Μικρασιατική ἐκστρατεία, ἀπήντησε: Ποιός κυβερνάει;

Μία τέτοια ζωή εἶναι «τό ἄλας τῆς γῆς»¹⁹, εἶναι «τό φῶς τοῦ κόσμου»²⁰, οἱ καλλίτεροι ἱεροκήρυκες καί διδάσκαλοι τοῦ εὐαγγελίου, οἱ παρηγορητές τῶν ἀδυνάτων. Γνωρίζω τέτοιες ψυχές πού ἔχουν ὀδυνηρούς πόνους καί οικονομική ἔνδεια, ἔχουν ὁμως βαθεῖα Πίστι στό Χριστό καί δοξολογοῦν διαρκῶς καί εὐχαριστιακά τόν Θεό γιά τόν Σταυρό πού σηκώνουν καί ὁ Θεός τοὺς ἀνταμοίβη μέ τό «ἀρκεῖ σοι ἡ Χάρις μου»²¹ πού γράφει ὁ Ἄπ. Παῦλος

Ἄς γνωρίζουμε, ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ Ζωή παραμένει σταθερή καί ἀμετακίνητη, ὅταν ἀσκούμεθα συνεχῶς στό ἔργο τῆς μετανοίας καί τῆς ἐξομολογήσεως. Ἐμπόδιο γιά τήν κατάκτησι «τῶν κρυπτῶν ἀρετῶν» εἶναι τά πάθη μας. Αὐτά στέκονται ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί στό Φῶς τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ὅπως τά σύννεφα, τά ὁποῖα ἐμποδίζουν νά ἰδῆ ὁ ἄνθρωπος τό φῶς τοῦ ἡλίου. Ἐπίσης ἄς γνωρίζουμε, ὅτι τά πάθη προκαλοῦνται στόν ἄνθρωπο ἀπό τέσσερις αἰτίες: ἀπό σαρκικές ἐπιθυμίες, ἀπό ἐγωϊστικό φρόνημα, ἀπό ὑπερβολικές μέριμνες καί ἀπό προσβολές τῶν δαιμόνων. Ἐάν νικήσουμε τά πάθη διά τῆς μετανοίας μας, τότε νικήσαμε τόν οὐμανισμό καί ὅσες κρίσεις προκαλεῖ αὐτός. Τότε θά στείλῃ ὁ Θεός ἡγέτη νά μᾶς ἐλευθερώσῃ. Αὐτήν τήν ὁδό ἐγκρίνει ὁ Θεός. Ἄς θυμηθοῦμε τήν σκλαβιά τῶν Ἑβραίων, πού χάρις στή μετάνοια τους ὁ Θεός τοὺς ἔστειλε ἡγέτη τόν Μωϋσῆ καί τοὺς ἐλευθέρωσε ἀπό τοὺς Αἰγυπτίους.

Ἐπίσης ἄς ἔχουμε ὑπ' ὄψι μας, ὅτι ἡ οικονομική κρίσις εἶναι ἕνας βαρὺς Σταυρός στους ὤμους τῶν ἀνθρώπων. Χωρίς τήν προσευχή καί τήν Πίστι στή Χάρι τοῦ Χριστοῦ θά γονατίσουμε, θά δειλιάσουμε. Στήν

---

¹⁹ Ματθ. Κεφ. Ε' στιχ. 13

²⁰ Ματθ. Κεφ. Ε' στιχ. 14

²¹ Β'. Κορινθ. Κεφ. ΙΒ' στιχ. 9

περίπτωσι αὐτή ἄς θυμηθοῦμε τό αἰώνιο ὑπόδειγμα γιά ἐμᾶς τούς Χριστιανούς, τόν Χριστό στήν Γεσθημανή: «καί θεῖς τά γόνατα προσήχετο», ἰδού ἡ προσευχή. Εἶχε ἐγκαταληφθῆ ἀπό τούς πάντες, ἔφερε τήν ἀγωνία τῆς σωτηρίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων καί ἐξ ὀνόματος ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος εἶπε «Πάτερ εἰ βούλει παρενεγκεῖν τοῦτο τό ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ, πλήν μή τό θέλημα μου, ἀλλά τό σόν γενέσθω» ἰδού ἡ Πίστις. Καί τό ἀποτέλεσμα; «ὤφθη δέ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν»²². Αὐτήν τήν βοήθεια, αὐτήν τήν παρηγορία ἔχουμε σέ πρώτη φάσι ἀνάγκη ὅλοι ὅσοι μαστιζόμεθα ἀπό τίς συνέπειες τῆς οικονομικῆς κρίσεως. Χωρίς αὐτήν δέν μποροῦμε νά σηκώσουμε τό βάρος τῆς κρίσεως. Μπορεῖ νά περάσουμε δυσκολίες, ὅπως ὅλος ὁ κόσμος, ἀλλά ὅταν ἔχουμε τόν Χριστό ἐν τῇ καρδίᾳ μας, ὁ Σταυρός μας γίνεται γλυκύς καί γίνεται ἡ δόξα καί τό καύχημα μας. Χωρίς τόν Χριστό ὁ σταυρός πού οὕτως ἢ ἄλλως φέρουμε, γίνεται ὄνειδος, κατάρα.

Τέλος ἡ οικονομική κρίσις εἶναι μία δοκιμασία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, γιατί ἡ ἀγάπη του πρός τόν Χριστό ἔχει παγώσει ἐξ αἰτίας τοῦ οὐμανισμοῦ. Κάπου ἄλλοῦ ἔχει δώσει τήν πρώτη του ἀγάπη καί πρέπει νά ἐπανέλθῃ σέ αὐτήν. Τό λέγει κατηγορηματικά στόν Ἄγγελο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου καί ἰσχύει στό ἀκέραιο καί γιά ἐμᾶς. «ἀλλά ἔχω κατά σοῦ ὅτι τήν ἀγάπην σου τήν πρώτην ἀφῆκας. Μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καί μετανόησον καί τά πρῶτα ἔργα ποιήσον' εἰ δέ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ καί κινήσω τήν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐάν μή μετανοήσης»²³.

Ἐπίλογος

Ὁ Θεολόγος τῆς ἀγάπης Ἅγιος Ἰωάννης λέγει: «Αὕτη ἐστίν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τόν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν»²⁴. Ἄς κάνουμε ὑπομονή στόν Σταυρό πού μᾶς ἔλαχε καί ἄς τόν σηκώσουμε μέ εὐχαριστιακό τρόπο,

²² Λουκ. Κεφ. ΚΒ' στιχ. 41-43

²³ Ἀποκαλ. Κεφ. Β' στιχ. 4-5

²⁴ Α'. Ἰω. Κεφ. Ε' στιχ. 4

για να τό έκλάβη ὁ Ἅγιος Θεός ὡς μαρτύριο, για να ἔχουμε μισθό Μάρτυρος.

Ἀπό ὅλα ὅσα σᾶς εἶπα ἀδελφοί μου, θερμῶς παρακαλῶ αὐτό προσέξατε: Ἀρκεῖ ἡ Πίστις στό Χριστό καί οὐδέποτε θά μᾶς ἐγκαταλείψη ὁ Κύριος. Ἐάν ἔχουμε ζωή μετανοίας να ξέρετε ὅτι ἔτσι δεσμεύουμε, ὑποχρεώνουμε τόν Θεό να μεριμνήση για ἐμᾶς καί ἔχοντες τόν Θεό μέθ' ἡμῶν, οὐδείς καθ' ἡμῶν.

Στήν προκειμένη περίπτωση εἶθε να ἐνστερνισθοῦμε τήν φωνή τῆς Ἀποκαλύψεως «Ὁ ἔχων οὐς ἀκουσάτω τί τό πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις. Τῶ νικῶντι δώσω αὐτῶ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς Ζωῆς, ὃ ἐστίν ἐν τῶ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ μου»²⁵. Ἀμήν. Γένοιτο.

---

²⁵ Ἀποκαλ. Κεφ. Β΄. στιχ. 7